

# Delinquent gedrag onder alleenstaande minderjarige asielzoekers: een probleem?

Een verkennend onderzoek

**Kitty Burer**  
**Eric Wiersma**

MINISTERIE VAN JUSTITIE  
Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum  
's-Gravenhage R/2/49406

mei 1996



Wetenschappelijk  
Onderzoek- en  
Documentatiec

WODC Justitie -1



\*200000896\*

## Voorwoord

Deze notitie bevat de resultaten van een verkennend onderzoek naar mogelijk delinquent gedrag onder alleenstaande minderjarige asielzoekers (ama's). Om een beeld te krijgen van mogelijk delinquent gedrag zijn begeleiders van ama's en politiefunctionarissen uitvoerig geïnterviewd over hun ervaringen op dit terrein. De geïnterviewde personen toonden zich zeer bereidwillig om aan dit onderzoek mee te werken. Wij willen hen uitdrukkelijk bedanken voor hun inzet om dit onderzoek mogelijk te maken.

# Inhoudsopgave

1. **Inleiding** 2
  2. **Alleenstaande minderjarige asielzoekers** 3
    - 2.1. Toelating 4
    - 2.2. Voogdijprocedure 6
    - 2.3. Opvangmodel 6
      - 2.3.1. Opvang ama's zestien en zeventien jaar 7
      - 2.3.2. Opvang ama's twaalf tot zestien jaar 8
      - 2.3.3. Opvang ama's jonger dan twaalf 8
  3. **Alleenstaande minderjarige asielzoekers als risicogroep** 11
  4. **Ervaringen** 13
    - 4.1. Interviews met begeleiders 14
      - 4.1.1. Taken en verantwoordelijkheden 14
      - 4.1.2. Delinquent gedrag onder ama's 17
      - 4.1.3. Aandachtspunten voor de toekomst 19
    - 4.2. Interviews met politiefunctionarissen 22
      - 4.2.1. Taken en verantwoordelijkheden 22
      - 4.2.2. Delinquent gedrag onder ama's 24
      - 4.2.3. Aandachtspunten voor de toekomst 25
  5. **Conclusies** 27
- Literatuur** 29
- Bijlage 1: Topics interviews** 31
- Bijlage 2: Geïnterviewde personen** 32

# 1 Inleiding

\* (Deze notitie vormt het resultaat van een verkennend onderzoek naar mogelijk delinquent gedrag onder alleenstaande minderjarige asielzoekers (ama's). Dit onderzoek is uitgevoerd op verzoek van de voormalige Directie Criminaliteitspreventie. Deze notitie tracht antwoord te geven op de vraag of en zo ja, in welke mate er sprake is van delinquent gedrag onder ama's. De achterliggende gedachte bij deze vraag is dat ama's, gezien hun kwetsbare positie in de Nederlandse samenleving, een risicogroep kunnen vormen met betrekking tot het vertonen van delinquent gedrag. De relevantie van deze vraag is gelegen in het feit dat, mocht er sprake zijn van meer dan 'normale' betrokkenheid bij jeugddelinquentie, dit reden kan zijn te komen tot een beleid van criminaliteitspreventie gericht op deze groep jongeren.

De benodigde informatie is verkregen door middel van interviews met begeleiders en politiefunctionarissen, die uit hoofde van hun functie in hun dagelijkse werkpraktijk te maken hebben met ama's. Aangenomen mag worden dat zij inzicht hebben in eventueel, al dan niet geregistreerd, delinquent gedrag.

(Deze notitie is als volgt opgebouwd. Hoofdstuk twee gaat in op de positie van ama's in de Nederlandse samenleving en behandelt achtereenvolgens de toelating, de voogdij en de opvang. In het derde hoofdstuk wordt de veronderstelling dat ama's een risicogroep vormen met betrekking tot het vertonen van delinquent gedrag nader uitgewerkt. De gesprekken met begeleiders en politiefunctionarissen komen in hoofdstuk vier aan de orde. De notitie besluit met enkele conclusies en aanbevelingen (hoofdstuk vijf).)

## 2 Alleenstaande minderjarige asielzoekers

Tot voor kort groeide het aantal asielzoekers in Nederland. In 1993 vroegen over de eerste negen maanden van dat jaar 25.000 mensen asiel aan, over dezelfde periode in 1994 bijna 40.000; het totaal kwam in 1994 uit op 52.576. In 1995 is er echter een daling in het aantal asielverzoeken ingezet. Over de eerste negen maanden van het jaar 1995 zijn er 21.297 asielzoekers geregistreerd. Voor geheel 1995 hebben 29.258 mensen asiel aangevraagd in Nederland.<sup>1</sup> Over de oorzaken van deze daling lopen de meningen uiteen. Volgens de Immigratie- en Naturalisatie Dienst is deze daling het gevolg van het stringentere toelatingsbeleid. Uit WODC-onderzoek blijkt dat het toelatingsbeleid nauwelijks invloed heeft op de komst van stromen asielzoekers.<sup>2</sup> Onder de asielzoekers bevinden zich ook minderjarigen die zonder hun ouders het land van herkomst zijn ontvlucht. Het Ministerie van Justitie merkt hen als *alleenstaand* aan indien zij bij binnenkomst niet worden begeleid en/of verzorgd door ouders en/of meerderjarige bloed- of aanverwanten. De ama's nemen in de asielzoekersprocedure een bijzondere positie in (zie paragraaf 2.1.).

In 1992 kwamen 500 ama's naar Nederland, in 1993 850, in 1994 1.850; de instroom tot en met september 1995 bedroeg 1.439 ama's. In 1995 bestond 6,75% van de totale asielzoekersinstroom uit ama's. Over heel 1994 was dit nog slechts 3,3% en gedurende de jaren daarvoor tussen de 2 en 2,5%. In het eerste kwartaal van 1995 was 60% van de ama's boven de 16 jaar. Alhoewel ama's afkomstig zijn uit alle delen van de wereld, kwamen in 1995 de meeste ama's uit Somalië, China en Zaïre.<sup>3</sup>

Bij de uitvoering van het beleid ten aanzien van ama's zijn onder meer de volgende instanties betrokken:

- Centrale Opvang Asielzoekers (COA); verantwoordelijk voor de uitvoering van de opvang van asielzoekers, waaronder de ama's;

1 Bommels en Meijer, 1995 en Contrast, 29 Februari 1996 geregistreerd door de Immigratie- en Naturalisatie Dienst.

2 Doornhein en Dijkhoff, 1995.

3 Mondelinge informatie afkomstig van drs. D. Brons, werkzaam bij de Dienst Preventie, Jeugdbescherming en Reclassering. De gegevens zijn verzameld door A.M.A. Heijnen en W.H. Hell, contactambtenaren Centrale Opvang Asielzoekers. De cijfers gehanteerd door de COA en de IND stemmen niet overeen omdat er verschillende AMA-definities gehanteerd worden (zie ook Van den Bedem, de Valk en Tan, 1994).

- Stichting Valentijn; vervult de opvang van AMA's in opdracht van het COA in de vorm van twee opvanghuizen;
- Stichting De Opbouw; belast met gezagsfunctie (voogdij) en formele verantwoordelijkheid voor de opvoeding en verzorging van onder voogdijgestelde ama's. Daarnaast belast met de realisatie van de vervolgovang;
- Jeugdhulpverleningsvoorzieningen; belast met de uitvoering van een deel van de vervolgovang.<sup>4</sup>

## 2.1. Toelating

De asielprocedure voor ama's komt in grote lijnen overeen met die voor volwassenen. De procedure voor de ama's duurt overigens vaak wel langer dan bij meerderjarige asielzoekers, omdat het nader gehoor niet binnen zeven dagen maar binnen vier weken na aankomst hoeft plaats te vinden. De jongere krijgt op deze wijze de mogelijkheid enigszins tot rust te komen (Van den Bedem e.a., 1994). De asielprocedure start met het indienen van een asielverzoek. Om in aanmerking te komen voor de vluchtelingenstatus zal de jongere moeten aantonen dat hij gegronde redenen heeft te vrezen voor vervolging op grond van zijn ras, godsdienst, politieke overtuiging, nationaliteit, of omdat hij behoort tot een bepaalde sociale groep.<sup>5</sup> De jongere dient zijn asielverzoek in bij één van de twee aanmeldcentra (AC) in Nederland. Aangezien een minderjarige handelingsonbekwaam is, zou hij niet zelfstandig een asielverzoek in kunnen dienen.<sup>6</sup> De Vreemdelingencirculaire bepaalt echter dat ama's van twaalf jaar en ouder wel zelfstandig een asielverzoek kunnen indienen.<sup>7</sup> Voor ama's jonger dan twaalf jaar is het niet mogelijk zonder wettelijke vertegenwoordiger een asielverzoek in te dienen. Kort na aankomst is meestal nog niet in de voogdij voorzien. Maar in de praktijk is het De Opbouw die voor ama's jonger dan twaalf jaar een asielverzoek indient (Lassen en Kloosterboer, 1995). Teneinde in het gezag van ama's te voorzien, wordt er een voogd aangewezen, die als wettelijk vertegenwoordiger en als belangenbehartiger optreedt. In de meeste gevallen wordt aan De Opbouw de voogdij opgedragen (zie paragraaf 2.2.). In het AC wordt door Justitie en de Vreemdelingendienst aan de hand van een *intake*, waarbij gevraagd wordt naar personalia, reisdocumenten en identificatiefoto's en vingerafdrukken worden gemaakt, bepaald of een jongere alleenstaand en minderjarig is. Jongeren bij wie dit het geval blijkt te zijn, worden vervolgens naar een onderzoek- en opvangcentrum (OC) overgeplaatst. Na vier tot acht weken vindt voor ama's van twaalf jaar en ouder het nader gehoor plaats in één van de OC's. Kinderen

4 KPMG Management Consulting, Concept Beleidskader april 1995.

5 Artikel 1 (A) Vluchtelingenverdrag van Genève (Van den Bedem e.a., 1994).

6 Een minderjarige is volgens het Burgelijk Wetboek (Boek I, art.234) handelingsonbekwaam.

7 Bepaald in de Vreemdelingencirculaire 1994, B7. 13.3.

jonger dan twaalf jaar worden niet gehoord.<sup>8</sup> In het nader gehoor maakt de jongere de contactambtenaar van het Ministerie van Justitie duidelijk wat zijn redenen van vertrek uit het land van herkomst waren. Op basis van het rapport van het nader gehoor wordt besloten of de jongere wordt toegelaten als vluchteling. Wordt er geen vluchtelingenstatus toegekend, dan wordt bezien of de jongere een vergunning tot verblijf (VTV) op grond van klemmende redenen van humanitaire aard verleend wordt (Lassen en Kloosterboer, 1995). Sinds 1992 is er een speciaal toelatingsbeleid van toepassing op minderjarige asielzoekers die niet in aanmerking komen voor erkenning als vluchteling in de zin van het Vluchtelingenverdrag van Genève of een VTV wegens klemmende redenen van humanitaire aard. Deze toegangsregeling houdt in dat binnen zes maanden nagegaan wordt of de jeugdige met zijn ouders herenigd kan worden en of er sprake is van adequate opvang in het land van herkomst. Is dit niet het geval, dan krijgt de ama voor een jaar een vergunning tot verblijf onder de beperking 'toegelaten als alleenstaande minderjarige asielzoeker', de zogeheten VTV-ama. De VTV-ama kan vervolgens tweemaal met een jaar worden verlengd, ook als de ama meerderjarig is geworden (Lassen en Kloosterboer, 1995). De vergunning kan worden ingetrokken en niet worden verlengd, als blijkt dat opvang in het land van herkomst alsnog gerealiseerd kan worden. Is dat niet het geval, dan ontvangt de ama een VTV zonder beperkingen (Van den Bedem e.a., 1994). Door deze regeling is het toelatingsbeleid voor ama's soepeler dan voor volwassen asielzoekers.

Naast het soepeler toelatingsbeleid voor ama's is ook het asielbeleid minder restrictief dan voor volwassen asielzoekers. Zo mogen ama's in tegenstelling tot volwassenen onderwijs volgen en wordt de integratie in de Nederlandse samenleving gestimuleerd, bij voorbeeld door het stimuleren van deelname aan plaatselijke sportactiviteiten. Staatssecretaris Schmitz van Justitie heeft onlangs een voorstel gelanceerd om asielzoekers te onderwerpen aan een leeftijdsonderzoek ter voorkoming van oneigenlijk gebruik van de ama-procedure. Er bestaat namelijk het vermoeden dat sommige meerderjarige asielzoekers zich als minderjarig voordoen om zodoende gebruik te kunnen maken van de gunstigere procedure voor ama's. In een dergelijk leeftijdsonderzoek wordt door middel van röntgenfoto's van de polsgewrichten en gebitsonderzoek de leeftijd van de asielzoeker bepaald. Het voorstel van staatssecretaris Schmitz is momenteel onderwerp van parlementaire discussie. Eén van de bezwaren is dat leeftijden slechts geschat kunnen worden. Er blijft een marge bestaan van drie jaar, zodat absolute leeftijdsbepaling niet mogelijk is.<sup>9</sup>

8 Kinderen onder de twaalf jaar hoeven geen nader gehoor te ondergaan. De Vreemdelingendienst neemt een intake af. In principe krijgen zij een vergunning tot verblijf, een zogenaamde VTV-ama.

9 Ook de United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR) plaats kanttekeningen bij deze methode (Van den Bedem e.a., 1994).

## 2.2. Voogdijprocedure

Iedere minderjarige dient een wettelijke vertegenwoordiger te hebben. Als er geen ouder(s) zijn, wijst de rechter de voogdij toe aan een natuurlijk persoon of aan een rechtspersoon die door Justitie is aangewezen. In 1990 heeft de toenmalige Directie Jeugdbescherming en Reclassering van het Ministerie van Justitie De Opbouw aangewezen als landelijke voogdij-instelling voor ama's. Het kan voorkomen dat een familielid of landgenoot de voogdij op zich neemt, maar doorgaans vervult De Opbouw de voogdij over ama's. In dat verband is De Opbouw ook verantwoordelijk voor de uitvoering van de vervolgpvang. De voogdij wordt uitgevoerd door voogdijmaatschappelijk werkers.

De voogdijprocedure wordt gestart zodra de jongere in één van de twee opvanghuizen van Valentijn of in een andere opvangmogelijkheid arriveert. De jongere tekent een verklaring waarin hij akkoord gaat met de voogdij-aanvraag door De Opbouw (Snijders en van Wel, 1995). De Opbouw dient de aanvraag bij de Kantonrechter. Een afschrift hiervan gaat naar de Raad voor de kinderbescherming die een verklaring van geen bezwaar moet geven (Lassen en Kloosterboer, 1995). De Kantonrechter wijst vervolgens de voogdij toe aan De Opbouw. Het duurt drie maanden voordat in de voogdij is voorzien (Snijders en van Wel, 1995). In de tussenliggende periode treedt De Opbouw al als voogd op. Bij ama's in de leeftijd van 17,5 jaar en ouder wordt niet in de voogdij voorzien, aangezien zij op het moment van voogdij toewijzing al de meerderjarige leeftijd bereikt hebben. De voogdij over een ama eindigt als de jongere meerderjarig wordt, teruggaat naar het land van herkomst, zich herenigt met de ouders, of de voogdij overgedragen wordt aan pleegouders. Mocht er sprake zijn van een meerderjarige jongere of jongere van 17,5 jaar die nog extra zorg behoeft, dan kan op basis van de Wet op de Jeugdhulpverlening tot de leeftijd van 23 jaar voortgezette begeleiding worden verzorgd (Lassen en Kloosterboer, 1995).

## 2.3. Opvangmodel

De opvang van ama's valt onder te verdelen in centrale opvang en decentrale opvang. De centrale opvang bestaat uit Aanmeldcentra (AC's), Onderzoek- en opvangcentra (OC's), Asielzoekerscentra (AZC's) en de beide opvanghuizen Valentijn. De decentrale opvang betreft alle woonvoorzieningen die in opdracht van De Opbouw worden verzorgd: familie, pleeggezinnen, kleine wooneenheden, Regeling voor Opvang Asielzoekers- (ROA) woningen, zelfstandige huisvesting en leefgroepen.



Ama's boven de twaalf jaar verblijven zes maanden in de centrale opvang.<sup>10</sup> Het is de bedoeling dat op het moment van uitplaatsing naar de vervolgovang de ama's een beschikking hebben. In de praktijk blijken ama's overigens langer in de eerste opvang te verblijven door vertraging bij de uitplaatsing (Lassen en Kloosterboer, 1995).

De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de opvang van de asielzoekers berust bij de Centrale Opvang Asielzoekers (COA). De doelstelling van het opvangbeleid is een humaan en sober eerste verblijf op een wijze die hanteerbaar is voor overheid en samenleving.<sup>11</sup> De doelstelling van het opvangbeleid voor ama's stemt in grote lijnen overeen met dat voor volwassen asielzoekers, zij het dat de vervolgovang wordt verzorgd door De Opbouw en dat zij verantwoordelijk is voor toezicht en begeleiding van ama's in alle vormen van opvang.<sup>12</sup> De opvang voor ama's omvat verzorging, voorlichting, pedagogische begeleiding en voorbereiding op integratie. De eerste (centrale) opvang is gericht op doorplaatsing naar (decentrale) vervolgovang.<sup>13</sup>

Het opvangtraject dat ama's doorlopen is afhankelijk van de leeftijd bij binnenkomst in Nederland.

### *2.3.1. Opvang ama's zestien en zeventien jaar*

AMA's van zestien en zeventien jaar komen aan in één van de twee AC's en worden aangemeld bij het Landelijke Aanmeldpunt (LAMP). Vervolgens gaan zij naar een OC (Eindhoven, Oisterwijk, Haarlem of Schalkhaar).

Na een verblijf van maximaal acht weken wordt de ama doorgeplaatst naar een AZC-jeugdunit. Overplaatsing geschiedt als het nader gehoor heeft plaats gevonden. Dit nader gehoor (inclusief de rapportage en de bespreking van de rapportage met de betrokkene) moet in principe binnen acht weken plaatsvinden. Circa zes maanden na indiening van de asielaanvraag wordt de ama in de vervolgovang geplaatst door Stichting De Opbouw. De vervolgovang bestaat uit plaatsing in een

10 Er is door staatssecretaris Schmitz van Justitie een voorstel gedaan om de centrale opvang te verkorten naar drie maanden zodat deze vorm van opvang minder onder druk zou komen te staan. In het Tweede Kamer debat van 6 december 1995 betreffende asielzoekers heeft staatssecretaris Schmitz dit voorstel voorlopig opgeschort. Dit gebeurde naar aanleiding van een brief die Valentijn opgesteld had om de nadelige gevolgen van een verkorte eerste opvang aan te tonen. In afwachting van een onderzoek dat gestart wordt naar de centrale opvang, zal hier in de toekomst een uitspraak over gedaan worden.

11 Berenschot rapport, 30 oktober 1995.

12 KPMG Management Consulting, Concept Beleidskader april 1995.

13 Over de vorm van de centrale opvang voor ama's bestaat overigens verschil van mening tussen De Opbouw en Valentijn. De Opbouw beschouwt het aanbieden van huisvesting en het creëren van rust en regelmaat voor de ama als belangrijkste doelstelling, Valentijn daarentegen wil naast deze basisvoorzieningen een gerichte pedagogische begeleiding aanbieden aan de ama's zodat zij beter voorbereid zijn op hun verblijf in Nederland (Lassen en Kloosterboer, 1995).

ROA-huis, kleine wooneenheid of zelfstandig op kamers wonen. Het verblijf in de vervolgovang wordt stopgezet met de beëindiging van de voogdij.

Schematische weergave van opvangmodel:

- \* twee AC's
- \* vier OC's (Eindhoven, Oisterwijk, Haarlem, Schalkhaar)
- \* jeugdunit van een AZC
- \* ROA huis;  
kleine wooneenheid;  
zelfstandig op kamers.

### *2.3.2. Opvang ama's twaalf tot zestien jaar*

De opvang voor ama's van twaalf tot zestien jaar is vrijwel identiek aan de opvang van oudere ama's. Alleen worden de jongeren in de leeftijd van twaalf tot zestien jaar in OC Beatrixoord geplaatst en worden zij na twee maanden geplaatst in een van de twee opvanghuizen van Valentijn. Hierbij gaat het om gespecialiseerde opvang gericht op ama's, bestaande uit vierentwintiguurs begeleiding. Decentrale opvang bestaat uit plaatsing in pleeggezinnen, ROA-woningen en kleine wooneenheden.

Schematische weergave van opvangmodel:

- \* twee AC's
- \* OC Beatrixoord
- \* Valentijn Nunspeet of Lochem
- \* pleeggezin  
kleine wooneenheid De Opbouw  
ROA huis

### *2.3.3. Opvang ama's jonger dan twaalf jaar*

Bij ama's jonger dan twaalf jaar wordt ernaar gestreefd hen zo snel mogelijk in de vervolgovang te plaatsen. Afhankelijk van leeftijd, specifieke omstandigheden en de beschikbaarheid van verschillende opvangmodaliteiten kan het traject op drie manieren verlopen:

- de ama wordt gelijk in vervolgovang geplaatst;
- de ama wordt in een OC (Beatrixoord) geplaatst - voor het verblijf in een OC geldt voor kinderen jonger dan twaalf jaar een maximale verblijfsduur van 2x24 uur - en zo snel mogelijk doorgeplaatst naar familie of landgenoten verblijvend in Nederland;

- de ama wordt in een OC (Beatrixoord) geplaatst, gaat vervolgens naar Valentijn en daarna naar de vervolgovang.  
De vervolgovang vindt meestal plaats in pleeggezinnen of speciaal voor deze categorie in het leven geroepen woonvoorzieningen.

Schematische weergave van opvangmodel:

- \* twee AC's
- \* OC Beatrixoord
- \* familie of landgenoten
- \* Valentijn Nunspeet of Lochem
- \* pleeggezin  
kinderwoongroep De Opbouw

Ama's die afkomstig zijn uit één gezin - de zogenoemde kindgezinnen - worden gezamenlijk ondergebracht.<sup>14</sup> De kindgezinnen worden na een korte opvang in het OC Eindhoven geplaatst in AZC Stevensbeek of in Valentijn. In 1994 is De Opbouw gestart met vijf Kinderwoongroepen voor onder andere kindgezinnen (Snijders en van Wel, 1995).

Voor ama's met specifieke problemen zoals gedragsproblemen en geestelijke en/of lichamelijke handicaps, die niet adequaat opgevangen kunnen worden in de eerste opvang of vervolgovang, wordt gestreefd naar zo snel mogelijke doorplaatsing naar een reguliere voorziening.<sup>15</sup>

Zodra asielzoekers over een status beschikken, zijn de gemeenten verantwoordelijk voor huisvesting. De opvang van asielzoekers die nog op de uitslag van hun asielaanvraag wachten, werd tot voor kort verzorgd in het kader van de Regeling voor opvang asielzoekers (ROA). Zij werden geplaatst in door de gemeenten ter beschikking gestelde woningen. Door de grote aantallen konden de gemeenten deze vraag naar woningen evenwel niet meer aan. Per 1 januari 1996 is de ROA-regeling gewijzigd.<sup>16</sup> De verantwoordelijkheid voor de opvang is nu als volgt verdeeld. Asielzoekers die nog in de procedure zitten, vallen onder de verantwoordelijkheid van Justitie.<sup>17</sup> De COA is belast met de uitvoering van het opvangbeleid. Zodra asielzoekers over een status beschikken, zijn de gemeenten verantwoordelijk voor huisvesting. Nieuwe asielzoekers worden niet meer in ROA-woningen geplaatst. Meerderjarig geworden ama's die nog niet in het bezit zijn van een status, lopen de kans niet meer onder verantwoordelijkheid te

14 Deze kindgezinnen zijn weliswaar niet alleenstaand bij binnenkomst, maar vallen wel onder het ama-beleid, aangezien zij niet begeleid worden door meerderjarige familieleden.

15 KPMG Management Consulting, Concept Beleidskader april 1995.

16 Zie Volkskrant, 29 februari 1996.

17 De procedure is afgerond wanneer een asielzoeker een beslissing op zijn verzoek heeft verkregen, die hij niet meer kan of wil aanvechten (Doomheijn en Dijkhoff, 1995).

vallen van De Opbouw noch van een gemeente (zij staan immers niet meer onder voogdij van De Opbouw en zijn nog niet in het bezit van een status). Dit kan betekenen dat zij onder de verantwoordelijkheid van de COA komen te vallen en derhalve in een AZC teruggeplaatst kunnen worden.<sup>18</sup> De Opbouw laat deze jongeren voorlopig nog in de kleine wooneenheden verblijven. Een ander probleem is dat meerderjarig geworden ama's die korter dan drie jaar in Nederland verblijven en zodoende nog over de VTV met de beperking 'toegelaten als alleenstaande minderjarige asielzoeker' beschikken, het recht om te werken of studiefinanciering te ontvangen verliezen.

18 Mondelinge informatie afkomstig van een medewerkster van Directie Vreemdelingenbeleid.

### 3 Alleenstaande minderjarige asielzoekers als risicogroep

De reden om dit verkennend onderzoek te verrichten is gelegen in de veronderstelling dat ama's, gezien hun specifieke positie en achtergrond, een verhoogde kans hebben om delinquent gedrag te vertonen.<sup>19</sup> Deze veronderstelling is ingegeven op grond van de sociale controle theorie, maar ook vanuit een leertheoretisch perspectief. Vanuit de sociale controle theorie (Hirschi, 1969) wordt verondersteld dat antisociaal gedrag beïnvloed wordt door de band die het individu heeft met de samenleving. Deze binding bestaat uit vier elementen: band met belangrijke anderen, betrokkenheid bij conventionele subsystemen, functioneren in conventionele subsystemen en waarden ten aanzien van delinquent gedrag en respect voor de geldende wettelijke normen. Door een adequate socialisatie ontstaat de noodzakelijke binding met de samenleving. De affectieve gehechtheid van het individu aan anderen (*attachment*) heeft met name betrekking op de band met de ouders en gezinsintegratie. Uit onderzoek is gebleken dat een kwalitatief goede relatie met het ouderlijk gezin, tot uiting komend in een sterke gezinsintegratie, een goed gezinsklimaat en een goede affectieve band met de ouders, belemmerend werkt op het vertonen van delictgedrag (Rutenfrans en Terlouw, 1994). Tegen deze achtergrond nemen ama's een bijzonder positie in, een sterke binding met de ouders is immers afwezig. Als alleenstaande minderjarige asielzoeker verblijven zij zonder ouders in Nederland.<sup>20</sup> De jongeren waarvan één of beide ouders nog wel in het land van herkomst verblijven, hebben vaak het contact met hen verloren. Bezien in het licht van de sociale controle theorie maakt dit gegeven het aannemelijk dat ama's verhoudingsgewijs vaker vormen van delinquent of ander probleemgedrag vertonen. Zij hebben geen directe bindingen (meer) met hun ouders en dit kan hun socialisatieproces doen stagneren.

Vanuit leertheoretisch gezichtspunt gezien is de positie van een individu in de maatschappij van belang, omdat die als bekrachtiger voor delinquent gedrag kan optreden (Vold en Bernard, 1986). Dat geldt in het bijzonder als die positie onzeker is. Bij ama's is dat zeker

19 Delinquent gedrag wordt omschreven als het plegen van een strafbare feiten gemeten naar het aantal politiecontacten.

20 Van de ama's die in de periode 1994 tot maart 1995 in Valentijn verbleven, was de meerderheid wees (Stevenson, R.: De kinderen van Valentijn. Onderzoek naar de achtergrond en huidige situatie van AMA's (1995; aangehaald in Snijders en van Wel, 1995).

het geval. Er is lange tijd onzekerheid over de uitkomst van hun asielaanvraag. Dit betekent tevens onduidelijkheid over hun toekomstige positie in de Nederlandse samenleving. Ook hun toekomstige sociale en economische positie in Nederland is vooralsnog niet duidelijk. Enerzijds kan die sterk verschillen van die in het land van herkomst, hetgeen het gevoel van onzekerheid kan bevorderen, anderzijds kan die wel eens niet, dat wil zeggen kwalitatief minder, worden dan wat er van gehoopt en verwacht wordt. Alhoewel ama's onderwijs mogen volgen, is een voorspoedig verlopende schoolcarrière geenszins gegarandeerd. Hiaten in het onderwijs, zowel in land van herkomst als in Nederland, en niet te vergeten taalproblemen, maken de positie van ama's verre van ideaal. Naast de bijzondere positie die ama's innemen, zijn er nog andere factoren aan te wijzen die probleemgedrag, waaronder delinquent gedrag, kunnen bevorderen. Afhankelijk van leeftijd en ontwikkeling van de jongere kunnen bepaalde gebeurtenissen een sterk traumatiserende werking hebben, hetgeen kan resulteren in psychische en/of gedragsproblemen. Te denken valt aan traumatiserende gebeurtenissen die de jongere in het land van herkomst heeft ervaren en aan een traumatiserende vluchtgeschiedenis. Dit alles kan zich uiten in gedragsproblemen en aanpassingsproblemen aan de nieuwe situatie. De geboden opvang en begeleiding lijken niet bij machte hierin altijd voor voldoende adequaat hulpaanbod te kunnen zorgen. Dergelijke problemen kunnen ook de vorm aannemen van delinquent gedrag. Hiernaast kunnen eventuele spanningen ten gevolge van de uiteenlopende culturele achtergronden van ama's in de OC's aanleiding vormen voor het ontstaan van probleemgedrag in de vorm van onderlinge ruzies of vechtpartijen. Dit alles maakt dat ama's beschouwd kunnen worden als een risicogroep met betrekking tot het vertonen van probleemgedrag waaronder delinquent gedrag.

## 4 Ervaringen

In dit hoofdstuk worden de uitkomsten gepresenteerd van de gesprekken met begeleiders en politiefunctionarissen, die uit hoofde van hun functie te maken hebben met ama's.<sup>21</sup> Het belangrijkste gespreksonderwerp betrof de vraag of en in welke mate er volgens de geïnterviewden sprake is van delinquent gedrag onder amas. Tijdens de gesprekken is steeds uitgegaan van delinquent gedrag in 1995, voor zover bekend bij de geïnterviewden. In paragraaf 4.1 worden de ervaringen van begeleiders in verschillende fasen van de opvang van ama's. Als er sprake is van delinquent gedrag of andere vormen van deviant gedrag, dan hebben zij hierop ongetwijfeld het meeste zicht. Vervolgens komen de ervaringen van politiefunctionarissen aan de orde. De reden om met de politie te gaan praten ligt gezien de vraagstelling voor de hand. De politie registreert immers ter kennis gekomen strafbare feiten. Daar komt bij dat wij geïnteresseerd waren in de vraag, of ama's een specifieke aandachtsgroep vormen voor de politie. Die vraag is van belang, omdat dit van invloed kan zijn op de mate waarin delinquent gedrag door de politie wordt waargenomen.

Naast de gesprekken met begeleiders en politiefunctionarissen is er contact gezocht met drie units Strafzaken van de Raad voor de kindbescherming in regio's waar opvangmogelijkheden voor ama's zijn gevestigd (Amsterdam, Haarlem, Den Bosch).<sup>22</sup> De Raden zijn benaderd omdat verwacht werd dat zij, in geval van strafbare feiten, hiervan op de hoogte gesteld worden door de politie. Gehoopt werd dat zij een overzicht zouden kunnen verstrekken van zaken in 1995, die door de politie zijn gemeld. Binnen het korte bestek van deze verkennende notitie bleek het echter voor de drie units Strafzaken niet mogelijk om nadere gegevens te verstrekken over delinquent gedrag onder ama's. Dergelijke zaken blijken niet apart te worden geregistreerd. Desgevraagd hebben de Raden voor de kindbescherming niet het vermoeden, dat er veelvuldig sprake zou zijn van delinquent gedrag onder ama's.

In de volgende paragrafen komen achtereenvolgens aan de orde: de taken en verantwoordelijkheden van de geïnterviewde personen, de mate van delinquent gedrag onder ama's, de verwachtingen van de

21 Voor een overzicht van onderwerpen die in de interviews aan bod zijn gekomen, wordt verwezen naar bijlage I. Zie bijlage II voor een lijst van geïnterviewde personen.

22 Er is een vragenlijst gestuurd naar de betreffende units Strafzaken van de Raden voor de Kinderbescherming.

geïnterviewde personen met betrekking tot ama's en hun ideeën omtrent de begeleiding en opvang van ama's in de toekomst.

#### 4.1. Interviews met begeleiders

Gesprekken zijn gevoerd met een aantal begeleiders van ama's, waaronder een coördinator van Jonker, een opvangvoorziening in Amsterdam, een groepswerker en een stafmedewerker van opvanghuis Valentijn, alsmede vier voogdijmaatschappelijk werk(st)ers van De Opbouw. Valentijn maakt onderdeel uit van de eerste (centrale) opvang, terwijl Jonker ama's opvangt in de (decentale) vervolgoopvang. Ama's gehuisvest in de kleine wooneenheden verblijven al langer in Nederland en zijn van een andere leeftijdscategorie dan ama's in Valentijn. De ervaringen van de geïnterviewde medewerkers van Jonker en Valentijn zijn derhalve gebaseerd op verschillende fases in het opvangtraject en op soms verschillende leeftijdscategorieën. De geïnterviewde maatschappelijk werk(st)ers van De Opbouw zijn gedurende het *gehele* opvangtraject wettelijk verantwoordelijk voor de ama's die onder hun voogdij staan (zie paragraaf 2.2.).<sup>23</sup> De voogdijmaatschappelijk werkers begeleiden ama's vaak voor een langere periode dan de begeleiders van Jonker en Valentijn. Hiernaast heeft de begeleiding van ama's door voogdijmaatschappelijk werk(st)ers een andersoortig karakter: de voogdijmaatschappelijk werk(st)ers hebben in tegenstelling tot de begeleiders van Jonker en Valentijn geen dagelijks contact met de ama's. Dit heeft mogelijk consequenties voor het beeld van eventueel delinquent gedrag onder ama's waargenomen door de geïnterviewde begeleiders.

Tijdens de gesprekken gebruikten de begeleiders, naast de term delinquent gedrag, de term 'deviant gedrag' om een breder scala van problemen, ontsporingen (zoals druggebruik, agressief gedrag) aan te duiden.

##### 4.1.1. Taken en verantwoordelijkheden

Jonker maakt onderdeel uit van de stichting Hulp voor Onbehuisden (HVO) dat gevestigd is in Amsterdam. Deze stichting heeft hoofdzakelijk de taak dak- en thuislozen op te vangen. Jonker voert binnen HVO vanaf 1987 in opdracht van de gemeente Amsterdam de Regeling Opvang Asielzoekers (ROA) uit. Op dit moment zijn er twaalfhonderd cliënten en zijn er driehonderdvijftig woningen in beheer. De ROA-woningen zijn bestemd voor asielzoekers vanaf achttien jaar. In 1996 eindigt de ROA-regeling en betreft het alleen

<sup>23</sup> Ama's kunnen gedurende de opvang door verschillende voogdijmaatschappelijk werkers begeleid worden. Als zij in een andere regio geplaatst worden, krijgen zij een voogdijmaatschappelijk werker werkzaam in de desbetreffende regio toegewezen.



nog maar asielzoekers met een voorlopige vergunning tot verblijf (VVTV). Jonker verzorgt huisvesting en begeleiding (telefonisch spreekuur en vierentwintiguurs bereikbaarheid) voor gezinnen en alleenstaanden.

In augustus 1994 is het ama-project van start gegaan. Er zijn vijftien woningen (kleine wooneenheden) voor zestig jongeren in de leeftijd van vijftien tot achttien jaar beschikbaar. De woningen zijn, met uitzondering van de Bijlmer, over heel Amsterdam verdeeld.

Momenteel zijn er achtenveertig ama's door Jonker gehuisvest. De Opbouw is verantwoordelijk voor het in- en uitplaatsingsbeleid. De jongeren worden dertig uur per week begeleid. In de naschoolse uren komt van maandag tot en met vrijdag een mentor langs. Tevens kunnen de jongeren bellen met de vierentwintiguurs bereikbaarheidsdienst.

Het opvanghuis Valentijn in Nunspeet biedt sinds 1990 plaats aan tachtig ama's tot vijftien jaar. De meeste ama's bevinden zich in de leeftijdscategorie dertien tot vijftien jaar. De jongeren zijn verdeeld over vier leefgroepen van elk twintig jongeren. Per leefgroep is er vierentwintiguurs begeleiding van één groepswerker. Bij de samenstelling van de leefgroepen wordt er naar gestreefd het kind zoveel mogelijk in aanraking te laten komen met kinderen van verschillende nationaliteiten. De jeugdigen gaan vijf dagen in de week intern naar school. Er wordt voornamelijk aandacht besteed aan de Nederlandse taal en oriëntatie op de maatschappij. Valentijn maakt onderdeel uit van de centrale opvang. Gemiddeld verblijven de jongeren drie maanden in Valentijn alvorens ze doorstromen naar de vervolgoopvang. De meeste jeugdigen worden geplaatst in kleine wooneenheden of bij familie.

De Opbouw heeft veertien regiokantoren. In Utrecht is het centrale kantoor gevestigd. Twee van de vier geïnterviewde voogdijmaatschappelijk werk(st)ers zijn werkzaam in de regio Apeldoorn, één in regio Alkmaar en één in de regio Haarlem. Per regio worden er ongeveer 200 jongeren begeleid. Een voogdijmaatschappelijk werk(st)er begeleidt onder leiding van een praktijkbegeleider (regiomanager) gemiddeld vijftientwintig ama's. Ten aanzien van de begeleiding van ama's vervult de voogdijmaatschappelijk werk(st)er de volgende taken: het zoeken naar geschikt onderwijs, het toezien op de uitvoering van de asielprocedure en het zoeken naar geschikte opvang. De maatschappelijk werk(st)er heeft zowel contact met de begeleiders die de ama's dagelijks zien, als met de docenten van wie de jongeren onderwijs krijgen. Tijdens deze gesprekken kunnen eventuele problemen (zoals spijbelen) aan de orde komen. Tevens heeft de maatschappelijk werk(st)er een controlerende functie op de uitvoering van de opvang. De geïnterviewde maatschappelijk werker uit Haarlem gaat bijvoorbeeld

na of de dagelijkse verzorgers de jongeren een adequate pedagogische begeleiding gericht op het verwerven van zelfstandigheid bieden. Het eerste contact van de voogdijmaatschappelijk werk(st)er met de jongere vindt meestal plaats in het OC. Het is de bedoeling dat binnen één tot zes weken er een intakegesprek plaatsvindt. Tijdens dit gesprek komen de volgende zaken aan de orde: familieachtergrond, motieven om te vluchten uit het land van herkomst, opleiding, gezinssituatie en asielpcedure. Mocht de ama familie in Nederland hebben, wordt er een onderzoek ingesteld naar de mogelijkheid om de jeugdige daar te plaatsen. Tijdens het intakegesprek ondertekent de ama een verklaring dat hij zijn toestemming aan De Opbouw verleent om in zijn voogdij te voorzien (Lassen en Kloosterboer, 1995). De meeste ama's worden geplaatst in kleine wooneenheden, pleeggezinnen of bij familie verblijvend in Nederland. De voogdijmaatschappelijk werk(st)ers zien de jeugdigen één keer in de vier weken. Als de jongere in een kleine wooneenheid verblijft, is er vaker contact met hem dan wanneer de jongere in een pleeggezin verblijft. Het is mogelijk dat de voogdijmaatschappelijk werk(st)er met de jongere vaker contact heeft als de jongere hier behoefte aan heeft. Als een jeugdige geplaatst wordt in een andere regio, dan krijgt hij een voogdijmaatschappelijk werk(st)er toegewezen die in de desbetreffende regio werkzaam is.

De voogdijmaatschappelijk werk(st)ers beschouwen ama's als jeugdigen zonder een problematische achtergrond. Het feit dat ama's zonder ouders in Nederland verblijven, rechtvaardigt volgens de maatschappelijk werk(st)ers niet dat zij op een psychologische, behandelingsgerichte wijze benaderd moeten worden. In de begeleiding gaan de voogdijmaatschappelijk werk(st)ers uit van de zelfredzaamheid van de jongeren. De begeleiding is erop gericht dat de jongeren voldoende zelfstandigheid verwerven om zich, na de beëindiging van de voogdij, in de maatschappij te kunnen handhaven. De maatschappelijk werk(st)ers uit Apeldoorn zijn van mening dat de meeste kinderen het meeste baat hebben bij primaire voorzieningen zoals goede huisvesting en het volgen van onderwijs.

In de opvang en begeleiding van ama's zijn de medewerkers van HV Jonker en Valentijn gericht op het aanleren van bepaalde vaardigheden. Bij Jonker betreft dit vooral praktische, concrete vaardigheden zoals koken of het kunnen plegen van een telefoontje. In opvanghuis Valentijn worden vooral sociale vaardigheden aangeleerd. Er wordt hen bij voorbeeld geleerd om conflicten zelf op te lossen en van hun eigen verantwoordelijkheid uit te gaan. Mochten jongeren kampen met psychische problemen, dan proberen de begeleiders van Jonker en Valentijn deze problemen zoveel mogelijk samen met de jongeren op te lossen. De algehele doelstelling van de opvang binnen Valentijn is het zorgen voor een veilige leefsituatie voor de ama's. Om dit te bereiken wordt de ama's een duidelijk gestructureerde dagindeling aangeboden. Er wordt van de gedachte uitgegaan dat

integratie in de Nederlandse samenleving pas mogelijk is als het kind zich veilig genoeg voelt. Hierin is het belangrijk dat het kind zich zowel verbonden blijft voelen aan zijn eigen cultuur, alsook zich de waarden en normen eigen maakt zoals die Nederland heersen. De begeleiders van Valentijn zijn dan ook van mening dat het integratieproces vooral vorm krijgt in de vervolgpvang. Valentijn biedt in de opvang een veilige basis voor het komen tot integratie wanneer de kinderen meer zelfstandig zullen moeten gaan leven als zij in de vervolgpvang worden geplaatst. De begeleiders van de ama's die Jonker in kleine wooneenheden huisvest, stimuleren de jongeren te integreren in de maatschappij, bij voorbeeld door ze te laten deelnemen aan een sportclub. Maar proberen hen tegelijkertijd ook binding te laten behouden met hun eigen cultuur. Zo neemt zestig procent van de jongeren deel aan een activiteit buiten de deur. Overigens signaleert de coördinator van Jonker signaleert wel dat er onder ama's weinig behoefte bestaat om aansluiting te zoeken bij hun eigen cultuur. Hij denkt dat dit te maken heeft met de sterke behoefte onder ama's om te integreren in de Nederlandse samenleving. De voogdijmaatschappelijk werk(st)ers uit Alkmaar en Haarlem zijn van mening dat ama's gemotiveerd zijn om te integreren, maar dat de meeste jongeren toch contacten onderhouden met mensen van hun eigen cultuur.

#### *4.1.2. Delinquent gedrag onder ama's*

De geïnterviewde begeleiders beschouwen delinquent gedrag onder ama's niet als een werkelijk probleem. Delinquent gedrag komt volgens hen sporadisch voor. De begeleiders baseren dit op enkele incidenten die zich het afgelopen jaar hebben voorgedaan. Er dient wel opgemerkt te worden dat zij geen volledig zicht hebben op het dagelijks leven van de ama's. De begeleiders van de kleine wooneenheden zijn niet vierentwintig uur per dag aanwezig en in Valentijn is er geen zicht op de jongeren die in het weekend afwezig zijn. De voogdijmaatschappelijk werk(st)ers hebben geen dagelijks contact met de jeugdigen en baseren hun ervaringen dan ook op datgene wat zij van de begeleiders, die verantwoordelijk zijn voor de dagelijkse verzorging, vernemen. De geïnterviewde begeleiders geven wel aan dat er sprake is van andersoortige problemen (met name psychische problemen) onder ama's.<sup>24</sup>

De begeleiders van Jonker hebben weinig ervaring met delinquent gedrag onder ama's. Het is in het afgelopen jaar één keer voorgekomen dat een meisje een winkeldiefstal had gepleegd.

24 Dit wordt ondersteund door onderzoek van Van Kastel, Koldenhof en Smit (1995), waaruit blijkt dat 36% van de ama's verblijvend in kleine wooneenheden kampt met psycho-sociale problemen.

Het afgelopen jaar is er in Valentijn geen sprake geweest van delinquent gedrag dat uitmondde in een politiecontact. Het komt hooguit één keer per twee maanden voor dat er binnen het opvanghuis een vernieling plaatsvindt. Naar schatting komt één keer in de week een vorm van deviant gedrag (met name agressie) binnen het opvanghuis voor. De medewerkers beschouwen dit als vergelijkbaar met andere situaties waarin kinderen van deze leeftijd samen zijn en vinden dergelijk gedrag derhalve niet alarmerend.<sup>25</sup>

De twee geïnterviewde voogdijmaatschappelijk werk(st)ers werkzaam in de regio Apeldoorn hebben het afgelopen jaar negen keer te maken gehad met delinquent gedrag onder ama's die onder hun begeleiding stonden. Het delinquent gedrag betrof voornamelijk winkeldiefstal en zwartrijden. De voogdijmaatschappelijk werker werkzaam in regio Alkmaar heeft het afgelopen jaar geen ervaring gehad met delinquent gedrag onder de ama's die hij begeleidde. Wel heeft hij sporadisch te maken gehad met deviant gedrag onder mannelijke ama's. Het betrof hier druggebruik en agressief gedrag gedurende het verblijf in de kleine wooneenheden. Een jongere die in een kleine wooneenheid niet meer te handhaven is, kan voor een periode teruggeplaatst worden in het asielzoekerscentrum. De maatschappelijk werkster uit Haarlem heeft het afgelopen jaar twee ama's begeleid die delinquent gedrag vertoonden. Het betrof hier een geval van winkeldiefstal en een van vandalisme (fietsvernieling). Hiernaast heeft zij te maken gehad met een jongere die in de crisisopvang opgenomen werd, omdat hij in het pleeggezin niet meer te handhaven was.

Zowel de begeleiders van Jonker en Valentijn als de maatschappelijk werk(st)ers hebben dus zeer sporadisch te maken met delinquentie onder ama's. Los van het gegeven dat er misschien incidenten voorkomen waar geen zicht op is, hebben de geïnterviewden niet de indruk dat delinquentie onder ama's meer voorkomt dan onder vergelijkbare Nederlandse jongeren. De oorzaak van het gering voorkomen van delinquent gedrag onder ama's ligt volgens de geïnterviewde begeleiders van Jonker en Valentijn in de intensieve begeleiding en regelmatige dagindeling, die de jongeren veiligheid, steun en structuur geven. De voogdijmaatschappelijk werk(st)ers uit Apeldoorn benadrukken dat de delicten die incidenteel voorkomen niet te wijten zijn aan de specifieke positie die de jongere als alleenstaande minderjarige asielzoeker heeft. Zij beschouwen ama's als jongeren met een sterk ontwikkeld besef van normen en waarden. Alle geïnterviewde begeleiders verwachten dat ama's weinig of geen delinquent gedrag zullen vertonen, omdat zij ama's zien als gemotiveerde jeugdigen die hun verblijf in Nederland goed willen laten verlopen.

25 Klomp (1995) beschrijft verschillende vormen van agressief gedrag die voorkomen onder internaatsjongeren.

Andersoortige problemen waarmee de begeleiders te maken krijgen, liggen op het psychische vlak. Jonker en Valentijn hebben ieder twee jongeren uitgeplaatst wegens ernstige psychische problematiek. De voorgedijmaatschappelijk werker uit de regio Alkmaar heeft het afgelopen jaar vier jongeren doorverwezen naar de reguliere hulpverlening.<sup>26</sup> De maatschappelijk werkster uit Haarlem heeft het afgelopen jaar vier jongeren doorverwezen naar stichting Pharos.<sup>27</sup> Zij is van mening dat psychische problemen onder ama's veelvuldig voorkomen.

De meeste geïnterviewde begeleiders zijn van mening dat de reguliere hulpverlening onvoldoende is ingesteld op deze specifieke groep. De hulpverlening zoals deze in Nederland vorm krijgt, is er met name op gericht om "door middel van praten over gevoelens" bepaalde problemen op te lossen. De voorgedijmaatschappelijk werk(st)ers uit de regio Apeldoorn vinden deze benadering niet aansluiten bij de culturele achtergrond van de jeugdigen, die veel minder gericht is op het praten over psychische problemen met professionele hulpverleners. In eerste instantie proberen de begeleiders psychische problemen die bij een aantal ama's voorkomen, samen met de jongeren op te lossen. Alle geïnterviewden onderschrijven het belang van de aangeboden structuur, de regelmaat die de opvang hen biedt. Dit biedt hen rust en veiligheid waardoor eventuele symptomen naar aanleiding van traumatische ervaringen meer op de achtergrond verdwijnen. De maatschappelijk werker werkzaam in regio Alkmaar ervaart wel dat steeds meer ama's psycho-somatische klachten (slaap-en/of concentratieproblemen) hebben. De coördinator van Jonker benadrukt eveneens dat bijna iedere ama last heeft van psycho-somatische klachten. Het is wel voorgekomen dat bepaalde ama's die in de kleine wooneenheden zijn gehuisvest symptomen van depressiviteit vertoonden, waardoor ze geen onderwijs meer konden volgen. Jonker en Valentijn hanteren een sanctieregeling met betrekking tot het spijbelen van school. Dit verklaart wellicht dat spijbelen onder ama's relatief weinig voorkomt. De voorgedijmaatschappelijk werker werkzaam in regio Alkmaar heeft wel de ervaring dat er onder de ama's die hij begeleidt, regelmatig gespijbeld wordt.

#### *4.1.3. Aandachtspunten voor de toekomst*

De geïnterviewde begeleiders van Jonker en Valentijn uiten een duidelijke bezorgdheid over het verdere verloop van het verblijf van ama's in Nederland zodra zij meer zelfstandig zullen moeten gaan leven. Momenteel zijn er geen grote problemen onder de ama's, maar

26 Uit het onderzoek van Van Kastel, Koldenhof en Smit (1995) blijkt dat veelal derden worden ingeschakeld voor meer deskundige hulp.

27 Stichting Pharos is een steunpunt voor de gezondheidszorg aan vluchtelingen (Snijders en Van Wel, 1995).

verwacht wordt dat zich in de toekomst misschien wel problemen zullen voordoen. De geïnterviewde voogdijmaatschappelijk werk(st)ers daarentegen voorzien geen specifieke problemen met betrekking tot de toekomstige positie van ama's; ook niet als zij ouder dan achttien jaar zijn. Alle begeleiders benadrukken dat een goede integratie in de Nederlandse samenleving van wezenlijk belang is voor een gunstig verloop van het verblijf in Nederland.

De coördinator van Jonker is erg bezorgd over hoe het met de meerderjarig geworden ama's vergaat. De ROA-regeling is per 1 januari 1996 gewijzigd waardoor het probleem ontstaat dat meerderjarige jongeren zonder status formeel geplaatst moeten worden in een AZC. Hij vindt deze overplaatsing niet ten goede komen aan het algehele integratieproces van de ama's. Met name het onderwijs aan ama's komt op deze manier in de knel. De voogdijmaatschappelijk werk(st)ers zijn eveneens van mening dat er voor deze specifieke groep een andere opvangmogelijkheid dient te worden opgezet in plaats van terugplaatsing in een AZC. Tevens vallen meerderjarige jongeren die korter dan drie jaar in Nederland verblijven, buiten de studiefinancieringsregeling (zie paragraaf 2.3). De geïnterviewde begeleider van Jonker beschouwt een dergelijke overplaatsing en het niet meer kunnen volgen van onderwijs als bijzonder demotiverend voor de ama's. Zij worden vanaf hun aankomst in Nederland juist gestimuleerd om door middel van het volgen van onderwijs te werken aan hun toekomst in Nederland. De voogdijmaatschappelijk werk(st)ers zijn eveneens van mening dat het de meerderjarig geworden ama's zonder status niet ten goede komt als zij geen onderwijs meer kunnen volgen. De voogdijmaatschappelijk werk(st)ers hechten veel waarde aan het stimuleren van integratie in de Nederlandse samenleving. Zij benadrukken het belang van het volgen van onderwijs of het vinden van werk om het komen tot een goede integratie. De maatschappelijk werker werkzaam in regio Alkmaar is van mening dat het voor meerderjarig geworden ama's moeilijk is om werk te vinden. Met betrekking tot het soort onderwijs dat de ama's ontvangen, merken de maatschappelijk werk(st)ers uit Apeldoorn op dat dit niet geheel aansluit bij de behoeften van veel ama's. Momenteel wordt er in het onderwijs (MAVO, Internationale Schakelklassen) veel aandacht gegeven aan het leren van de Nederlandse taal. De meeste ama's zouden een beroepsopleiding willen volgen, zodat zij later in staat zijn een vak uit te oefenen. De maatschappelijk werk(st)ers beschouwen het kunnen volgen van een beroepsopleiding als een positieve investering in de toekomst voor de jongeren. Zij zijn van mening dat er in het onderwijs een combinatie dient te worden gemaakt tussen het leren van de Nederlandse taal en een beroep. De maatschappelijk werk(st)ers stellen voor het huidige onderwijs aan te vullen met vormen van Lager Beroepsonderwijs. Naast de mogelijkheid tot het volgen van onderwijs en het kunnen werken, is het voor de integratie in de samenleving ook belangrijk dat

ama's deelnemen aan activiteiten op het gebied van de vrijetijdsbesteding. De jongeren moeten deelname aan dit soort activiteiten zelf financieren. Dit blijkt voor veel jongeren evenwel te duur te zijn. Volgens de maatschappelijk werk(st)ers uit Apeldoorn en Alkmaar verdient het aanbeveling een aparte financiële regeling te treffen, zodat het voor ama's gemakkelijker wordt om deel te nemen aan activiteiten.

Geen van de geïnterviewde maatschappelijk werk(st)ers maakt zich specifieke zorgen over het verder verloop van verblijf van de jongeren in Nederland. Zij beschouwen het grootste gedeelte van de ama's als jongeren, die gemotiveerd zijn om hun verblijf gunstig te laten verlopen. Zij benadrukken wel dat de uitslag op de asielaanvraag hier veel invloed op heeft. Zij zijn van mening dat de ama's te lang op de uitkomst van hun asielaanvraag moeten wachten. De lange asielprocedure geeft de jeugdigen veel onzekerheid over een eventuele verblijfstatus en vermindert daardoor hun motivatie om te werken aan een goede integratie in de samenleving. De voogdijmaatschappelijk werk(st)ers uit Apeldoorn en Haarlem ervaren dat bij sommige jongeren de motivatie om naar school te gaan afneemt. Tevens zorgt een te lang wachten op de uitslag van de asielaanvraag ervoor dat sommige jongeren zich niet erkend voelen in de redenen van hun vlucht van het land van herkomst.

De begeleiders van Valentijn uiten een duidelijke bezorgdheid over het verloop van integratie zodra de ama's naar de vervolgovang doorstromen. In de vervolgovang is er beduidend minder begeleiding en zijn de ama's veel meer op zichzelf aangewezen. Dit komt volgens hen het integratieproces van de ama's in de Nederlandse samenleving niet ten goede. De begeleiders van Valentijn zijn van mening dat veel van de ama's, die een te korte tijd in de centrale opvang verblijven, niet goed voorbereid zijn om zelfstandig hun leven in goede banen te leiden. De geïnterviewden hebben een grote groep ama's in hun opvanghuis, die eigenlijk nog niet toe zijn aan overplaatsing naar de vervolgovang, omdat zij nog behoefte hebben aan een intensieve begeleiding. Het belangrijkste aspect hierin is dat deze jongeren nog onvoldoende geleerd hebben om steun en hulp te vragen aan instanties of personen, die zij in eerste instantie als buitenstaanders beschouwen maar die hen wel kunnen helpen. In hun dagelijkse werkpraktijk is nu al gebleken dat een aantal ama's in de vervolgovang soms problemen veroorzaakt (spijbelen, apathisch gedrag, zwerven). De begeleiders van Valentijn voorzien dat over vijf jaar een groot aantal jongeren deviant gedrag zal vertonen. De geïnterviewde begeleiders van Valentijn zijn er dan ook geen voorstander van om de tijd die een ama in de centrale opvang doorbrengt, te verkorten naar drie maanden. Een korter verblijf in de centrale opvang houdt volgens hen een minder sterke basis in om zich later zelfstandig te kunnen handhaven. De geïnterviewde medewerkers van Valentijn pleiten voor een langer verblijf (meer dan de huidige zes maanden) in de eerste

opvang (Valentijn). De voogdijmaatschappelijk werk(st)ers uit Apeldoorn zijn er geen voorstander van om het verblijf in Valentijn langer dan zes maanden te laten duren. Zij zijn van mening dat het verblijf in OC's juist korter dient te worden zodat de ama's, die naar Valentijn doorgeplaatst worden hier nog de gebruikelijke zes maanden kunnen verblijven. Zij beschouwen de centrale opvang als noodzakelijk tot het moment dat de ama doorgeplaatst kan worden naar een woonvoorziening in de vervolgoopvang.

De begeleiders van Valentijn uiten ook hun bezorgdheid over het verder verloop van verblijf van de meisjes onder de ama's. Zij zien hen als een kwetsbare groep. Het betreft hier met name meisjes die afkomstig zijn uit een land waar de vrouw een andere maatschappelijke positie inneemt dan in Nederland. Vooral Somalische meisjes zijn vanuit hun culturele achtergrond niet gewend om zich zelfstandig staande te houden. De geïnterviewden ervaren dat meisjes moeite hebben om hierin een voor hen goede middenweg in te vinden: zij verliezen zichzelf in te veel vrijheid waardoor zij door hun eigen gemeenschap verstoten worden of zij gaan zich te sterk richten op de normen en waarden van hun eigen cultuur. De begeleiders van Valentijn denken wel dat deze laatste weg het meeste baat heeft voor de meisjes zelf. Het is opvallend dat de voogdijmaatschappelijk werk(st)ers werkzaam in Apeldoorn juist de ervaring hebben, dat meisjes meer doorzettingsvermogen hebben dan jongens. Met name Chinese meisjes ervaren zij als jeugdigen die veel initiatief tonen met betrekking tot het oplossen van bepaalde problemen (zoals taalproblemen).

#### 4.2. Interviews met politiefunctionarissen

Om meer te weten te komen over mogelijk delinquent gedrag onder ama's zijn er gesprekken gevoerd met een drietal politiefunctionarissen, werkzaam in Nunspeet, Budel en Helmond (in respectievelijk de regio's Noord- en Oost Gelderland en Brabant Zuid-Oost).<sup>28</sup> Er is gekozen voor deze regio's, omdat hier het opvanghuis Valentijn en AZC's met jeugdunits zijn gevestigd. Helmond biedt plaats aan driehonderd asielzoekers waaronder twintig ama's. Het AZC te Budel vangt honderdnegentig tot tweehonderd asielzoekers op, waaronder twintig AMA's.

##### 4.2.1. Taken en verantwoordelijkheden

De taken en verantwoordelijkheden die de politie op zich neemt met betrekking tot de AZC's c.q. Valentijn verschillen. In Nunspeet is de politie van mening dat zij in een zo vroeg mogelijk stadium betrokken dient te worden in bepaalde situaties die eventuele problemen tot

28 Tijdens het gesprek in Budel was er een medewerker van de Vreemdelingendienst aanwezig.



gevolg kunnen hebben. In Helmond daarentegen reageert de politie op signalen die uit het AZC komen op het moment dat er problemen zijn. In Budel is er volgens de geïnterviewde politiefunctionaris een verschil van mening tussen de politie en het AZC over de taken die onder verantwoordelijkheid van de politie vallen. Hij benadrukt dat de politie bij elke vorm van delinquent gedrag die zich in het AZC voordoet, betrokken dient te worden. Hij beschouwt vormen van openlijk geweld als een delict, terwijl het AZC de politie, naar zijn mening ten onrechte, bij dit soort incidenten niet betreft.

Er bestaat geen regelmatig overleg tussen de politie en het opvanghuis Valentijn in Nunspeet. Met Valentijn is wel de afspraak gemaakt, dat de politie ingelicht wordt indien er sprake is van bepaalde vormen van delinquent gedrag van ama's zoals fietsendiefstal. Deze afspraak is gemaakt naar aanleiding van fietsendiefstal die een paar ama's in 1994 gepleegd hadden.

In Helmond vindt er overleg plaats tussen de directeur van het AZC, de Vreemdelingendienst, politie en de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND). Eén keer per half jaar is de officier van Justitie hierbij aanwezig. Hiernaast is er overleg tussen het AZC en omwonenden (wijk- en winkeliersverenigingen). De belangrijkste doelstelling van deze overlegstructuren is, volgens de politiefunctionaris, het afstemmen van het beleid met betrekking tot asielzoekers. Dit beleid is er onder meer op gericht het draagvlak voor de opvang en begeleiding van asielzoekers binnen de Nederlandse samenleving te waarborgen c.q. te vergroten. Dit houdt in dat alle betrokkenen op een zelfde manier geïnformeerd worden over de gang van zaken binnen het asielzoekerscentrum; tevens dient het AZC informatie te krijgen over eventuele reacties uit de omgeving. De politie is hiernaast betrokken bij het voorlichting geven aan asielzoekers. Voor ama's is het zogenaamde 'Schooladoptie-plan' opgezet. Dit houdt in dat de geïnterviewde politiefunctionaris en een collega de MAVO bezoeken waar ama's heengaan. Tijdens deze bezoeken wordt uitleg en voorlichting gegeven over de taken van de politie in Nederland en bij voorbeeld over de verkeersregels in Nederland.

In Budel bezoekt de inspecteur van het zorggebied waarbinnen het AZC valt, één keer in de week het AZC om in contact te blijven met organisaties en diensten die in het AZC gevestigd zijn, zoals Vluchtelingenwerk, de Vreemdelingendienst en de beveiliging, en met de directie van het AZC. De Vreemdelingendienst heeft één keer in de twee weken overleg met afgevaardigden van zowel externe disciplines als met de afdelingen die intern in het centrum gevestigd zijn. Regulier overleg met de politie vindt eens in de twee maanden plaats. Sinds kort is er een overleg van start gegaan gericht op de openbare orde, waaraan contactpersonen van de IND, lokale politie, Vreemdelingendienst en directie van het AZC deelnemen.

Uit de gesprekken blijkt dat er in Helmond en Budel regelmatig overlegsituaties zijn tussen de politie en betrokken partijen van het AZC. Dit draagt bij aan een onderlinge afstemming en uitwisseling van informatie. De politie in Nunspeet wil om deze reden eveneens regelmatig overleg met opvanghuis Valentijn. In Helmond probeert het AZC eventuele problemen zelf op te lossen en wordt de politie pas ingeschakeld als het AZC daar zelf het belang van inziet. Hierbij betreft het niet alleen strafbare feiten, maar ook problemen zoals conflicten tussen de bewoners. Het AZC en de politie in Budel bekijken per individueel geval of dit intern wordt opgelost of dat de politie erin wordt betrokken. Aangezien alle diensten in het AZC zelf gevestigd zijn, is de politie op de hoogte van elk incident dat zich in het AZC voordoet. Consequentie van dit beleid is dat er geen duidelijke afbakening is van de datgene wat onder de verantwoordelijkheid van de politie valt.

#### 4.2.2. *Delinquent gedrag onder ama's*

Voor de politie vormen, naast de informatie die zij hebben over strafbare feiten die uitmonden in een politiecontact, contacten met de AZC's c.q. Valentijn een belangrijke bron als het gaat om het vroegtijdig signaleren van mogelijk delinquent gedrag onder asielzoekers. Hierbij dient opgemerkt te worden dat het tijdens de gesprekken voor de geïnterviewden niet altijd mogelijk is geweest een onderscheid te maken tussen *alleenstaande* minderjarige asielzoekers en minderjarige asielzoekers. (Voor de politie is het niet altijd duidelijk of een minderjarige asielzoeker al dan niet alleenstaand is.) De ervaringen van de geïnterviewden zijn gebaseerd op strafbare feiten voor zover deze bekend zijn bij de politie.

Met betrekking tot delinquent gedrag komt het zeer sporadisch voor dat een (alleenstaande) minderjarige asielzoeker een strafbaar feit pleegt: in Helmond zijn er in 1995 naar schatting vijf, in Budel hooguit ook vijf en in Nunspeet twee à drie proces-verbalen opgemaakt. Sinds de afspraken die Valentijn met de politie in Nunspeet gemaakt heeft naar aanleiding van fietsendiefstal, zijn hier geen meldingen meer van binnengekomen.

De aard van de gepleegde delicten blijft in alle gevallen beperkt tot kleine vermogensdelicten zoals bijvoorbeeld winkeldiefstal. Bij het oppakken van een minderjarige asielzoeker voor het plegen van een strafbaar feit wordt er een proces-verbaal opgemaakt of er vindt een doorverwijzing naar Halt plaats. Eventuele doorverwijzingen naar Halt hebben betrekking op kleine vergrijpen (diefstal onder de tweehonderd gulden, vernieling tot vijftienhonderd gulden schade). Alleen in Budel zijn er van de naar schatting vijf gepleegde strafbare feiten, twee ama's doorverwezen naar Halt. Gedurende de periode dat het AZC in Helmond gevestigd is (vier en half jaar), zijn er overigens drie ama's doorverwezen naar Halt. Een andere bron die meer inzicht

geeft in delinquent gedrag betreft de contacten die de politie heeft met het AZC (zie paragraaf 4.2.1.). Hieruit blijkt dat de medewerkers van het AZC het idee hebben vaker dan voorheen ervaring te hebben met onderlinge bedreiging van de bewoners en geweld gericht op henzelf. De geïnterviewde kon niet aangeven of het hier voornamelijk ama's of volwassen asielzoekers betrof.

Uit de interviews blijkt dat ama's relatief weinig in contact komen met de politie wegens delinquent gedrag. De geïnterviewden schrijven dit toe aan de specifieke begeleiding en opvang van de ama's. Ze benadrukken dat de aangeboden structuur (goede begeleiding, regelmatige dagindeling) in de opvangcentra van groot belang is. De geïnterviewde politiefunctaris en de medewerker van de Vreemdelingendienst in Budel benadrukken dat ama's in het AZC extra begeleiding en controle krijgen in het contact met de volwassen asielzoekers. Zij zijn er geen voorstander van om deze ama's apart in het AZC op te vangen.

#### *4.2.3. Aandachtspunten voor de toekomst*

Om eventuele problemen onder asielzoekers - waaronder delinquent gedrag- vroegtijdig te kunnen signaleren is het volgens de geïnterviewde politiefunctionarissen van belang dat de betrokken partijen elkaar adequaat informeren. De geïnterviewde politiefunctaris in Nunspeet vindt een regulier overleg tussen de politie en het opvanghuis noodzakelijk, omdat naar zijn mening onderlinge afspraken gemaakt dienen te worden zowel voor het voorkomen van delinquent gedrag als het signaleren van andersoortige problemen zoals het 'verdwijnen' van kinderen uit Valentijn.<sup>29</sup> De politie wil graag tijdiger ingelicht worden als een ama verdwenen is of als er signalen zijn dat een kind binnen korte tijd zal verdwijnen, zodat er in situaties waarin er kinderen dreigen te verdwijnen sneller gereageerd kan worden.

De geïnterviewde politiefunctarissen zijn van mening dat integratie in de Nederlandse samenleving van groot belang is voor het voorkómen van probleemgedrag. Een onvoldoende integratie van de ama's kan volgens de betrokkenen een voedingsbodem vormen voor allerlei vormen van probleemgedrag waaronder criminaliteit. Voorkomen dient te worden dat ama's in een isolement terechtkomen. Het is belangrijk dat zij een positief perspectief op de toekomst

29 Recentelijk is in de media veel aandacht uitgegaan naar de verdwijning van met name ama's uit het OC Beatrixoord in Eindhoven. Over de aard van de verdwijningen zijn de meningen verdeeld. Volgens betrokkenen van de IND en de Vreemdelingenpolitie hebben de verdwijningen te maken met gezinshereniging. Maar er doen ook geruchten de ronde over mensenhandel en prostitutie. Staatssecretaris Schmitz wil naar aanleiding van berichten in de media een onderzoek instellen naar de verdwijning van honderdvijftig ama's uit Eindhoven, negentig uit Haarlem en dertig kinderen uit Oisterwijk.

krijgen aangeboden. dat kan worden gestimuleerd door deel te nemen aan diverse activiteiten (sportclubs e.d.) en continuïteit in de onderwijssituatie. Wat dit laatste betreft is de ama bij het bereiken van de meerderjarige leeftijd afhankelijk van het overplaatsingsbeleid. Er wordt benadrukt dat het het integratieproces ten goede komt als er meer samenhang zou zijn tussen het centrum waar de ama wordt opgevangen en onderwijs geniet en de plaats waar de ama naartoe overgeplaatst wordt. Wat dit laatste betreft, uitten de politiefunctionarissen een duidelijke bezorgdheid over het verdere verloop van integratie en begeleiding zodra de ama de meerderjarige leeftijd bereikt.

## 5 Conclusies

Door middel van gesprekken met een aantal begeleiders en politiefunctionarissen is geprobeerd een antwoord te vinden op de vraag of, en zo ja in welke mate er sprake is van delinquent gedrag onder ama's. Achterliggende gedachte is dat ama's, gezien hun kwetsbare positie in de Nederlandse samenleving, in dit opzicht een risicogroep vormen.

De geïnterviewde begeleiders en politiefunctionarissen baseren hun ervaringen van delinquent gedrag onder ama's op de slechts enkele incidenten die zich het afgelopen jaar hebben voorgedaan. Delinquent gedrag onder ama's komt niet of nauwelijks voor en vormt derhalve momenteel geen serieus probleem. De aard van van het delinquent gedrag dat zich het afgelopen jaar incidenteel heeft voorgedaan, betrof kleine vermogensdelicten zoals winkeldiefstal. De veronderstelling dat ama's een risicogroep vormen, wordt door de ervaringen van direct betrokkenen niet bevestigd. dat delinquentgedrag onder ama's slechts sporadisch voorkomt, hangt naar de mening van de geïnterviewden samen met de sterke motivatie bij ama's hun verblijf in Nederland goed te laten verlopen. Het opvangmodel, bestaande uit goede begeleiding, een duidelijke structuur met een regelmatige dagindeling, heeft in dit verband een belangrijke functie; het voorkomt mogelijke ontsporingen. Door voogdijmaatschappelijk werk(st)ers is opgemerkt dat ama's in dit opzicht in een betere positie verkeren dan minderjarige asielzoekers die *met* hun ouders in Nederland verblijven. Ama's die in een kleine wooneenheid zijn geplaatst, beschikken namelijk doorgaans over een betere woonvoorziening dan asielzoekersgezinnen.

Met betrekking tot de plaatsing in de vervolgoopvang zijn de begeleiders van Valentijn van mening dat er een grote groep ama's is die nog niet voldoende voorbereid is om meer zelfstandig te leven. Zij beschouwen deze situatie als ongewenst; het vergroot volgens hen de kans op deviant gedrag.<sup>30</sup>

De geïnterviewde begeleiders en politiefunctionarissen benadrukken dat een goede integratie in de Nederlandse samenleving van belang is voor een gunstig verloop van het verblijf in Nederland. Zij beschouwen het volgen van onderwijs, het vinden van werk en het deelnemen aan sociale activiteiten als belangrijke voorwaarden voor een goede integratie. De voogdijmaatschappelijk werk(st)ers stellen voor het huidige onderwijs aan te vullen met vormen van Lager Beroepsonderwijs. Zij zijn van mening dat deze vorm van onderwijs

30 Het belang van ondersteuning en begeleiding van ama's wordt ook benadrukt door Snijders en Van Wel (1995) en Van Kastel e.a. (1995).

beter aansluit bij de behoefte van veel ama's om een beroepsopleiding te volgen en ook een goede investering is in de toekomst van de jongeren. De voogdijmaatschappelijk werkers benadrukken hiernaast dat ama's te lang op de uitkomst van hun asielaanvraag moeten wachten. Dit veroorzaakt onzekerheid over een eventuele verblijfsstatus en vermindert de motivatie bij ama's om te integreren. Grote bezorgdheid bestaat er over meerderjarig geworden ama's, die nog niet in het bezit zijn van een status, omdat zij niet langer het recht hebben om onderwijs te volgen of te werken. Nader onderzoek naar de positie van deze groep (voormalige) ama's lijkt gewenst. In een dergelijk onderzoek zou bekeken kunnen worden in hoeverre de jongeren beschikken over mogelijkheden om te werken, onderwijs te volgen en wat hun verdere toekomstverwachtingen zijn.

Tevens verdient het aanbeveling nader onderzoek te verrichten naar ama's die voortijdig uit het opvangmodel zijn gestapt en naar minderjarige asielzoekers die met hun ouders naar Nederland zijn gekomen, maar niet meer bij hun ouders wonen. Momenteel is er geen zicht op het aantal jongeren dat op deze wijze in Nederland verblijft. Duidelijk is wel dat deze groep jongeren geen begeleiding of ondersteuning ontvangt met als mogelijk gevolg zwerf- en eventueel ander deviant gedrag. Teneinde mogelijk deviant en/of delinquent tijdig te signaleren is het van belang deze groep in kaart te brengen. Vanuit preventief oogpunt is het belangrijk om de achtergronden en motivaties van de jongeren te achterhalen om het bestaande opvangtraject te verlaten, of niet langer bij hun ouders te blijven.<sup>31</sup>

31 Deze aanbeveling werd onder andere gedaan door een politiefunctionaris die betrokken is bij een onderzoek naar een jeugdbende die voor de helft uit minderjarige asielzoekers bestaat.

## Literatuur

**Bedem, R.F.A. van den, H.A.G. de Valk, S.O. Tan**

*Toelating en opvang van ama's*

Arnhem, Gouda Quint, 1994

Onderzoek en Beleid, nr. 135

**Berenschot rapport**

*Onderzoek beleid en uitvoering asielzoekers*

Utrecht, oktober 1995

**Bommels, B, R. Meijer**

Kloppen op de deur van de natie ondanks daling, nog altijd grote toeloop van asielzoekers

*Elsevier*, 16 december 1995

**Doornhein, L., N. Dijkhoff**

*Toevlucht zoeken in Nederland*

Arnhem, Gouda Quint, 1995

Onderzoek en Beleid, nr. 148

**Hees, A. van**

Diversion in the Netherlands: Bureau Halt

In J. Junger-Tas, L. Boendermaker & P. van der Laan (eds.),

*The future of the juvenile justice system*

(pp. 323-333). Leuven, 1991

**Hirschi, T.**

*Causes of delinquency*

Los Angeles, University of California Press, 1969

**Kastel, A. van, E. Koldenhof & M. Smit**

*Het project 'Kleine wooneenheden voor alleenstaande minderjarige asielzoekers' opnieuw geëvalueerd*

Leiden, Rijksuniversiteit Leiden, 1995

**Klomp, M.**

Residentiële behandeling van jongeren met agressief gedrag

*Tijdschrift voor orthopedagogiek*, jrg. 34, 1995, pp. 332-344

**KPMG Management Consulting, Concept Beleidskader**  
*Toelating, voogdij en opvang van alleenstaande minderjarige*  
*asielzoekers*  
Den Haag, april 1995

**Lassen, B., K. Kloosterboer**  
*Het leven in Nederland is niet zacht als zijde: de sociale*  
*en juridische positie van alleenstaande minderjarige asielzoekers*  
Amsterdam, Defence for Children International, 1995

**Rutenfrans, C.J.C., G.J. Terlouw**  
*Delinquentie, sociale controle en 'life events': Eerste*  
*resultaten van een longitudinaal onderzoek*  
Arnhem, Gouda Quint, 1994  
Onderzoek en beleid, nr. 131

**Snijders, J., F. van Wel**  
*Gevlucht zonder ouders: integratie van alleenstaande minderjarige*  
*asielzoekers in Nederland*  
Utrecht, SWP, 1995

**Vold, G.B., Th.J. Bernard**  
*Theoretical criminology*  
New York, Oxford University Press, 1986



# Bijlage 1 Topics interviews

## **Begeleiders:**

- vorm en methodiek van de begeleiding
- voorkomen van jongeren met psychische problemen
- delinquent gedrag gedurende het afgelopen jaar
- verloop schoolgaan
- integratie in de samenleving
- verloop van het verblijf zodra de jongeren meerderjarig zijn geworden

## **Politiefunctionarissen:**

- aard van de contacten tussen politie en opvangmogelijkheid voor ama's
- delinquent gedrag gedurende het afgelopen jaar
- wijze van handelen ten aanzien van minderjarige asielzoekers die een delict hebben gepleegd
- integratie in de samenleving
- toekomstverwachtingen met betrekking tot ama's

## **Bijlage 2 Geïnterviewde personen**

### **Begeleiders:**

Dhr. Heuves, coördinator Hulp voor Onbehuisden Jonker te Amsterdam.

Dhr. Vonk, stafmedewerker opvanghuis Valentijn te Nunspeet.

Mevr. Groenendaal, groepswerker opvanghuis Valentijn te Nunspeet.

Mevr. Peerenboom, voogdijmaatschappelijk werkster regio Apeldoorn.

Mevr. Vogelenzang, voogdijmaatschappelijk werkster regio Apeldoorn.

Dhr. van Stee, voogdijmaatschappelijk werker regio Alkmaar.

Mevr. de Ruiters, voogdijmaatschappelijk werkster regio Haarlem.

### **Politiefunctionarissen:**

Dhr. Priem, groepschef criminaliteit en beleid van de basiseenheid Nunspeet/Elburg; regio Noord- en Oost Gelderland.

Dhr. Gommans, inspecteur Helmond Oost; regio Brabant Zuid-Oost.

Dhr. Oud, inspecteur in Budel; regio Brabant Zuid-Oost.

Dhr. Arts, medewerker van de Vreemdelingendienst te Budel.